

Drošas un pozitīvas dzemdību pieredzes veidojošie aspekti

Aicinām iepazīties ar SIA "Rīgas Dzemdību nams" valdes priekšsēdētājas, ārstes Santas Markovas viedokli par faktoriem, kas ietekmē pacientu pieredzi dzemdību aprūpes iestādē. Turpinājumā - publikācija no ziņu portāla "DELFI" (08.07.2022.)

"Pēdējo nedēļu laikā publiskajā telpā parādās arvien vairāk negatīvas informācijas par Latvijas dzemdību palīdzības organizēšanu, ārstniecības personas nomelnojošas ziņas, kā arī termins "emocionālā vardarbība". Dzemdību process ir neprognozējams gan garuma, gan sāpju, gan potenciālo problēmu jomā, tāpēc vēlos vērst uzmanību uz vairākiem jautājumiem, kas šķiet, rakstu autorēm ir piemirsies, tāpēc mēģināšu viest skaidrību par to, kā Latvijā un SIA "Rīgas Dzemdību nams" (turpmāk - Dzemdību nams) norit ikdienas darbs. Pirms sāku skaidrot esošo, vēlos atvainoties ikvienai māmiņai Latvijā, kura saskārusies ar nievājošu vai rupju attieksmi savās dzemdībās.

Esmu pārlicināta, ka situāciju kopumā pēdējo gadu laikā ir uzlabojusies un to iespējams ievērojami pilnveidot tālāk, tāpēc aicinu nevispārināt un nekritizēt visu sistēmu kopumā, runājot par atsevišķiem gadījumiem un, diemžēl, personāžiem. Kā ārstniecības iestādes vadītājam mans pienākums ir nodrošināt, ka jebkuras indikatīvas norādes par iespējamiem cilvēktiesību pārkāpumiem, tajā skaitā emocionālu vardarbību, tiek rūpīgi analizētas, nepieciešamības gadījumā veicot korektīvās darbības vēl caurredzamākai un konsekventākai normu respektēšanai un sabiedrības šaubu mazināšanai. Tiesiskā, labas pārvaldības valstī šādi gadījumi risināmi atbilstoši institucionālajai piekritībai un normatīvajos aktos noteiktā kārtībā, kā arī sūdzības un ieteikumus izskatot atbilstoši ārstniecības iestādē noteiktajai kārtībai. Izpaust un analizēt sensitīvu, ar dzemdību procesu saistītu informāciju savukārt liedz tiesību normas un ētikas principi, turklāt konstruktīvai analīzei ir nepieciešami visu iesaistīto pušu viedokļi, kā arī objektīva datu analīze, tādēļ aplūkosim vispārējus aspektus.

Kopumā perinatālās aprūpes joma, pateicoties nozares profesionāļu ieguldījumam, ir viena no sakārtotākajām valstī, - ar izciliem speciālistiem, akadēmisko potenciālu, progresīvu, zinātkāru jauno paaudzi un skaidru virzību nākotnē, tomēr, nenoliedzami, arī dzemdību palīdzībā ir pilnveidojamās jomas, pie kurām daudz tiek strādāts pašlaik.

Dzemdību namā katru gadu pasaulē nāk aptuveni trešdaļa no visiem Latvijā piedzimušajiem bērniņiem. Savukārt 75 gadu laikā gūtā pieredze, tradīcijas un vērtības ir tās, kas motivē darbiniekus ik dienu pildīt savu galveno misiju - rūpēties par veselu un laimīgu bērnu nākšanu pasaulē un jauno māmiņu labsajūtu, cik viens tas ir mūsu spēkos. Taču katra no situācijām ir individuāla, kur lēmumi jāpieņem ātri, lai nerastos sarežģījumi, kas var ietekmēt visu atlikušo dzīvi kā māmiņai tā bērnam. Šķiet, ka pārpratumi arī rodas šādos brīžos, kad esam satraukušies par māmiņas un bērna

veselību, savukārt dzemdētājas nesaprot, kādas manipulācijas un kādēļ tieši tiek veiktas. Esam nolēmuši turpmāk pastiprināti pievērst uzmanību pacientu un personāla savstarpējai komunikācijai, lai spētu situāciju uzlabot. Tomēr jāatceras, ka uzticot mums pašu dārgāko – sava dzimstošā bērniņa veselību un dzīvību, iestājas nedaudz cita savstarpējo attiecību dimensija – ārsta/ pacienta attiecības, ne vienkārša klienta komunikācija ar pakalpojumu sniedzēju. Un šo attiecību pamatā ir uzticība mums kā profesionāļiem un cieņa. Abpusēji.

Nenoliedzami, bērniņa piedzimšana ir viens no svarīgākajiem un gaidītākajiem notikumiem sievietes un ģimenes dzīvē, tāpēc būtiski ir tam laikus sagatavoties ne tikai saliekot nepieciešamās lietas, ko jāņem līdzi uz slimnīcu, bet arī emocionāli nobriestot dzemdību procesam un milzīgajām pārmaiņām, kas notiks pēc tam. Padarīt ģimenēm šo jaunās dzīvības pasaulē ienākšanas brīdi pēc iespējas komfortablu un pozitīvām emocijām pavadītu, ir visu mūsu, Dzemdību nama darbinieku galvenais uzdevums. Tomēr nedrīkstam aizmirst, ka dzemdības ir arī smags darbs, neskatoties uz laikmetu un tehnoloģijām, un pats svarīgākais – pamatā darbs jāveic pašai dzemdētājai. Nav nekāds noslēpums, ka mēdz būt grūti un sāpīgi, taču mēs, protams, palīdzam un palīdzēsim visiem pieejamiem līdzekļiem, bet jāatceras, ka galvenā darba darītāja ir un paliek topošā māmiņa.

Tādēļ ļoti būtisks ir risku izvērtējums par to, kā dzemdības veidot drošākas un saudzīgākas, cik tālu mēs varam respektēt pacientes vēlmes un kad dzemdību norisē izveidojusies situācija jau apdraud dzimstošo bērniņu vai mammu, un kad jārikojas klīniskajai situācijai atbilstoši, dažkārt neatliekami un ļoti ātri, jo no tā būs atkarīga bērna un māmiņas veselība, citkārt arī dzīvība. Līdz ar to, kritiskās situācijās viena no galvenajām vērtībām ir laiks, tādēļ plašākiem skaidrojumiem tā diemžēl nepietiek. Arī ārsti un vecmātes ir cilvēki un jāreķinās, ka pacietīgi skaidrot notiekošo var nebūt īstais brīdis, taču labā prakse būtu procesu pārrunāt pēc tam, kad kritiskā situācija ir jau novērsta. Vai tas vienmēr tiek izdarīts? Par to atbildīgas ir konkrētās ārstniecības personas, un es ceru, ka pēdējo nedēļu pieredze liks arvien vairāk šim aspektam pievērst uzmanību.

Mūsdienīgas aprūpes koncepcijas pamatā ir virzība uz personas centrētu aprūpi, par vienlīdz būtisku faktoru izvirzot ne tika procesa gala rezultātu, bet arī veidu, kā tas tiek sasniegts. Tas ietver personalizētas rūpes un atbalstu pacientēm un ģimenei, bet tāpat būtiskas ir rūpes par personālu, nodrošinot iekļaujošu, drošu darba vidi, tajā skaitā labvēlīgu psiholoģisko klimatu. Vislabāko un kvalitatīvāko ārstniecību un aprūpi mūsu pacienti saņems no novērtēta un motivēta ārstniecības personāla. Bet nievājošu komentāru rakstīšana, kā, piemēram, mūsu darba salīdzināšana ar dažām rūpnieciskās ražošanas metodēm vai psihiskām novirzēm, pat ja tas domāts kā joks vai ironija, balansē uz tiesiskuma robežas, nepalīdz nevienam, rada aizvainojumu un nevajadzīgu psiholoģisku spriedzi, īpaši jau topošajiem vecākiem un arī personālam.

Nesen kādā publikācijā Latvijas dzemdību sistēma tika salīdzināta ar Norvēģijas sistēmu, novērtējot mūsu speciālistu veikumu īpaši negatīvi. Jāatzīst, ka abu valstu

starpā ir nedaudz atšķirīga aprūpes taktika, jo aprūpes modelis 1:1 (viena vecmāte/viena dzemdētāja), kas, iespēju robežās tiek īstenots arī mūsu stacionārā un ir mūsu stratēģiskais mērķis turpmākajam periodam, pašreizējā ierobežotu cilvēkresursu situācijā ne vienmēr ir iespējams. Ja ņemam vērā, ka diennaktī Dzemdību namā mēdz piedzimt pat vairāk nekā 30 bērnu, savukārt vienā maiņā nodarbinātas sešas vecmātes, tad nodrošināt visām nepārtrauktu klātbūtni nav iespējams un domāju, ka arī nav nepieciešams, jo katras dzemdības atšķiras gan sava ritma ziņā, gan arī citos aspektos. Tomēr diskrēta dzemdību procesa uzraudzība un nepieciešamības gadījumā nekavējoties sniegta augsti kvalificēta medicīniskā palīdzība jānodrošina vienmēr.

Jāņem vērā darbinieku maiņas garums, telpu aprīkojums un citi aspekti. Patlaban Dzemdību nams un, domāju, ka visas dzemdību palīdzības klīnikas Latvijā strādā pēc vienotiem medicīniskās aprūpes protokoliem un kvalitātes standartiem, nevis "kā sanāks", kā tas tiek norādīts negatīvajās publikācijās. Latvijas Ginekologu un dzemdību speciālistu asociācijas izstrādātās vadlīnijas, kā arī mūsu stacionāra lokālie protokoli, pamatā balstīti uz starptautiski atzītu jomas vadošo profesionālo organizāciju – RCOG (*Royal College of Obstetricians and Gynaecologists*), ACOG (*American College of obstetricians Gynecologists*) vadlīnijām, uz citējamās zinātniskajos avotos publicētu pierādījumu atzinumiem, adaptējot tieši mūsu darba specifikai. Principā tās ir sava veida zelta standarts, labās prakses integrācija, uz kā bāzes veidotas visu Rietumu skolas dzemdību palīdzības asociāciju vadlīnijas. Ja gribam tikai kritizēt un meklēt negatīvo, pastāv ļoti liela iespēja labo un progresīvo mūsu valstī vienkārši nepamanīt.

Salīdzinot ar Ziemeļvalstīm, varu apstiprināt, ka aprīkojums un pieejamās tehnoloģijas ir augstā līmenī arī Latvijā, taču problēma nenoliedzami ir finansējums nozarei un atalgojums personālam, kas ir krietni zemāki nekā jau pieminētajā Norvēģijā. Taču pacientu aprūpi šīm kategorijām nevajadzētu ietekmēt un es ticu, ka lielākoties arī neietekmē.

Problēmu aktualizēšana man kā lielākās dzemdību palīdzības iestādes vadītājam ir devusi vēl kādu iespēju – novērtēt savus lieliskos kolēģus – gan cienījamus profesionāļus, kuri savai profesijai veltījuši lielāko dzīves daļu un palīdzējuši pasaulē nākt jau vairākām Latvijas paaudzēm, gan inovatīvu, vispusīgu, mācīties un pilnveidoties alkstošu jauno maiņu. Kolēģu pašaizliedzība un ieguldījums īpaši nenovērtējams ir bijis pēdējo 2 gadu laikā, paralēli citām veselības aprūpes sistēmas problēmām, sekmīgi pārvarot arī ar Covid-19 pandēmiju saistītos izaicinājumus. Paldies jums par to!

Rīgas Dzemdību nama misija ir sniegt drošus, kvalitatīvus un pieejamus veselības aprūpes pakalpojumus grūtniecēm, dzemdētājām, nedēļniecēm un jaundzimušajiem, sniegt katram jaundzimušajam drošāko dzīves sākumu. Mūsu pacienti ir mūsu pamatvērtība, un katrs atkārtoti atgriezies klients, kurš uzticējies mums palīdzēt šajā vienā no skaistākajiem un nozīmīgākajiem dzīves brīžiem, ir mūsu darba augstākais novērtējums. Tādēļ mums ir svarīga ģimeņu pozitīva pieredze, un tikai kopā mēs varam šo pieredzi uzlabot. Mums ir svarīgs katra viedoklis, jo tas palīdz identificēt

darbā uzlabojamās jomas un novērst nepilnības, ko ikdienā varbūt pat nepamanām. Dzemdību procesā ļoti būtiska ir savstarpēja uzticēšanās un cieņa. Mēs kopā esam viena komanda, kas darbojas saskaņoti un uzticas viens otram. Esam atvērti un, ja vien iespējams no medicīnas viedokļa, respektēsim ikvienas topošās māmiņas vēlmes, lai kopā sasniegtu labāko rezultātu."

